

Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Факультет початкової освіти та фізичної культури
Кафедра природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних
технологій

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА КУЛЬТУРИ

Курс лекцій

Розробник/упорядник: Галина ГОЛЯ, викладач кафедри природничо-математичної,
світоглядної освіти та інформаційних технологій

УДК94:321.01+930.85(477)(075.8)

Історія української державності та культури : курс лекцій / уклад. Галина Голя. Луцьк, ФОП Мажула Ю., 2025. 136 с.

Рецензенти:

Віра Семещук – кандидат історичних наук, доцент, методист навчально-методичного кабінету Відокремленого структурного підрозділу «Дубенський педагогічний фаховий коледж» РДГУ

Тетяна Бортнюк – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто на засіданні кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій
Протокол № 7 від 30.04.2025

Схвалено до друку вченою радою факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Протокол № 12 від 21.05.2025

Посібник призначений для студентів вищої та фахової передвищої освіти і має на меті формування цілісного уявлення про історичний розвиток українського народу, становлення державності, національної ідентичності та культурної спадщини України. Метою курсу лекцій є розвиток у студентів історичного мислення, національної свідомості, патріотизму та поваги до культурних традицій українського народу.

© Коштовний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2025 рік

ЗМІСТ

Вступ	4
Державотворчі та культурні процеси на українських землях: від найдавніших часів до XIX століття	
Тема 1. Становлення українського етносу та початки державності на українських землях.....	5
Тема 2. Зародження української державності та культури. Київська Русь.....	17
Тема 3. Місце і роль Галицько-Волинського князівства в історії української державності.....	21
Тема 4. Поліетнічна литовсько-українсько-білоруська держава: державотворчі та культурологічні процеси.....	36
Тема 5. Запорозька Січ як своєрідне втілення української козацької державності та культури.....	40
Тема 6. Українська державність доби Руїни та Гетьманщини.....	50
Тема 7. Відродження ідей української державності (XIX поч. XX ст.).....	56
Відновлення української державності та шлях до незалежності: політичний та культурний аспект.	
Тема 8. Відновлення державності українського народу (1917–1921 рр). Центральна Рада. Гетьманат. Директорія.....	70
Тема 9. Боротьба за відродження української держави. Особливості державотворення УРСР у воєнний час (1939-1945) та культурна післявоєнна відбудова.....	87
Тема 10. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної незалежності УРСР.....	99
Тема 11. Державотворчі та культурні процеси незалежної України.....	116
Тема 12. Українське державотворення XXI століття: сучасність, реалії та перспективи.....	125
Тема 13. Європейський вимір українського простору.....	131

Вступ

Історія українського державотворення та культури – це не лише послідовність подій і фактів, а глибинний процес формування національної ідентичності, державної свідомості та духовних цінностей народу. Вона охоплює тисячолітній шлях розвитку українського етносу – від давніх цивілізацій на території сучасної України до становлення незалежної держави у XXI столітті.

Метою цього посібника є системне вивчення основних етапів державотворчих і культурних процесів на українських землях, виявлення закономірностей становлення української нації, а також розуміння тісного взаємозв'язку між культурою, політикою та національною ідеєю.

Зміст навчального курсу структуровано у два змістові модулі. Перший модуль висвітлює еволюцію державності та культури українського народу від найдавніших часів до XIX століття. У ньому розглядаються питання походження українського етносу, становлення Київської Русі як першої державної формації східних слов'ян, роль Галицько-Волинського князівства у збереженні традицій державності, а також розвиток козацької демократії у Запорозькій Січі. Особливу увагу приділено добі Гетьманщини, періоду Руїни та формуванню національної ідеї у XIX – на початку XX століття. Другий модуль присвячений відновленню української державності у XX столітті та її утвердженню в сучасних умовах. У ньому висвітлюються події визвольних змагань 1917–1921 років, особливості державотворення в умовах радянського режиму, боротьба за незалежність у другій половині XX століття та процес становлення України як суверенної держави. Завершується курс аналізом сучасних тенденцій українського державотворення, його європейської інтеграції та перспектив розвитку у глобалізованому світі.

Структура посібника побудована за хронологічним принципом відповідно до основних етапів розвитку української історії та концепції національної історичної науки, яка виходить із того, що українці є корінним народом своєї землі. Саме на цій території вони протягом століть творили власну державність, розвивали духовне життя, засновували церкву, освітні установи, формували літературу й мистецтво світового значення.

Основна мета посібника – надати ґрунтовний аналіз процесів становлення та форм української державності на етнічних землях; розкрити зміст і значення національно-визвольної боротьби за її відновлення після втрат, зумовлених історичними обставинами; розглянути актуальні питання сучасного державо та культуротворення.

Посібник спрямований на формування у студентів цілісного бачення історичного процесу, розуміння закономірностей розвитку української державності, а також виховання поваги до культурної спадщини та національних цінностей.